

Moral Relations learned from Eved Canaani

R. Mois Navon

Beit HaKenneset HaSefaradi BeRimon – Noah 5782

For the first time in the history of the world we learn of the concept of a slave in this week's parsha: the Eved Canaani.

בראשית פרשת נח פרק ט פסוק (כה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו : (כו) ויאמר ברוך קיזק אלהי שם ויהי כנען עבד למו : (כו) נפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו :

Of course slavery is a terrible institution that has no justification in our modern world. Nevertheless, it was part of the economic fabric of the ancient, and not so ancient, world and is thus discussed in religious and moral texts. Indeed, the Rambam discusses the eved Canaani in which, I claim, he brings to bear his complete moral approach to one's interrelationship, not only with a slave but with everyone.

The halacha begins with the following statement:

רמב"ם הלכות עבדים פרק ט הלכה ח
מותר לעבוד בעבד כנעני בפרך, ואף על פי שהדין כך
מדת חסידות ודרכי חכמה שיהיה אדם
רחמן ורודף צדק
ולא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו ...

Now the simple reading of this text leaves people with the understanding that – the Torah law, the din, is that one can work his eved Canaani “b'farech”, but be nice (nechmad). While this is true, there are quite a number of questions that arise when we take a look at the words more closely.

- Middat Hassidut – we understand – be nice. But what does that have to do with “darkei hochma”? What exactly is “darkei hochma” anyway?
- Rachman – that is pretty clear. But what does that have to do with “Tzedek”?
- And then “lo yachbid olo” and “lo yatzeir lo” what do those terms really teach us?

So when I read this I realized that there are really three pairs of terms – as I just noted.

- Middat Hassidut / “darkei hochma”
- Rachman / “Tzedek”
- “lo yachbid olo” / “lo yatzeir lo”

And I realized that if we take the first term of each pair and put them together we get a cohesive idea.

• מדת חסידות ... שיהיה אדם רחמן ... ולא יכביד עולו על עבדו

That is, Middat hassidut asks that we be rachaman and not machbid oleinu. This makes perfect sense. Midat Hassidut is going beyond the letter of the law (Hil. Deot 1:5, below), which is what rachamim is about. And that “not making one’s yoke heavy” is an example of this rachamim since, by rights (din), one can give his slave as much work as the latter can bear (i.e., la’avod befarech).

And we have the second set of terms:

- ודרכי חכמה ... שיהיה אדם רודף צדק ... ולא יצר לו

What is Darchei Hochma? We find the term (bitui) used in Hil. Deot to mean “going according to the middle road” – which he pits against going according to the extreme of Middat Hassidut.

רמב"ם הלכות דעות פרק א הלכה ד

הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו, ... , ודרך זו היא דרך החכמים, כל אדם שדעותיו דעות בינונית /בינוניות/ ממוצעות נקרא חכם.

רמב"ם הלכות דעות פרק א הלכה ה

ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד, כיצד מי שיתרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח ביותר נקרא חסיד וזו היא מדת חסידות. ...

And this makes perfect sense with the following terms – rachaman v rodef tzedek. Rachaman is an extreme, a way of hassidut, tzedek on the other hand is going according to the law – but nevertheless it is not the strict law (din), but it is connected to tzedekah and being considerate in one’s judgement and actions. As the Rambam explains in his Guide – tzedek is connected to tzedakah.

ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק נג

ומלת צדקה, היא נגזרת מצדק, והוא היושר, והיושר הוא להגיע כל בעל חק לחקו, ולתת לכל נמצא מן הנמצאות כפי הראוי לו, ולפי הענין הראשון לא יקראו בספרי הנבואה החוקים שאתה חייב בהם לזולתך כשתשלם, צדקה, כי כשתפרע לשכיר שכרו או תפרע חובך לא יקרא צדקה, אבל החוקים הראויים עליך לזולתך מפני מעלות המדות, כרפואת מחץ כל לחוץ, יקרא צדק, ומפני זה אמר בהשבת המשכון ולך תהיה צדקה, כי כשתלך בדרך מעלות המדות, כבר עשית צדק לנפשך המשכלת כי שלמת לה חוקה, ומפני זה תקרא כל מעלת מדות, צדקה, אמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, ר"ל מעלת האמונה, וכן אמרו (עליו השלום) וצדקה תהיה לנו,

And this tzedek means to “not distress,” the other. Maimonides uses this term “distressing” (yeitzer) to explain one shouldn’t demand payment on a loan for a poor person he knows doesn’t have the money, or demand the collateral (mashkon) from the poor person – to do so is not the way of tzedek but simply distressing the person (meitzer).

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה רלד

”שלא יתבע העני בחובו כשידע שהוא עני ולא יצר לו שני' לא תהיה לו כנושה.”

~ TWO MORAL APPROACHES ~

What we see here is that the Rambam is teaching two moral paths – middat hassidut and middat hatzedek. These are really the two great moral approaches of virtue ethics - “ethics of piety” (musar hamidot) and deontology – “ethics of duty” (musar hahovot). The two approaches, the Rambam teaches here, work together, they complement each other (mashlim).

And why did the Rambam choose to put his moral approach in the last law on slaves? Because if we are commanded to act as such with a slave, the individual at the lowest rung of the social ladder (tachtit sulam hahevra), all the more so are we to act morally with each other.

Shabbat Shalom.